

Aldring og helse

Nasjonalt kompetansetjeneste

Fagskolen Aldring og helse

Høyere yrkesfaglig utdanning

STUDIEPLAN

Utviklingshemning og aldring

Innhold

1.0 Fagskoleutdanning i Utviklingshemning og aldring	4
1.1 Fagskoleutdanning.....	4
1.2 Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse (Aldring og helse).....	5
1.3 Fagskolen Aldring og helse.....	5
1.4 Utviklingshemning og aldring	5
1.5 Styringsdokumenter	6
2.0 Mål og læringsutbytte	8
2.1 Læringsutbytte etter fullført utdanning.....	8
3.0 Opptakskrav.....	10
3.1 Realkompetansevurdering.....	10
4.0 Pedagogisk grunnsyn.....	10
5.0 Undervisnings- og arbeidsformer.....	11
5.1 Kontakt og oppfølging av studenter	11
5.2 Krav til teknologi og dataferdigheter	12
5.3 Læringsplattform (LMS).....	12
5.4 Nett- og læringsgruppemøter	12
5.5 Fellessamlinger.....	12
5.6 Praksis	13
5.7 Pensum.....	14
6.0 Vurdering og eksamensvurderinger	14
6.1 Mappevurdering.....	14
6.2 Eksamen.....	14
6.3 Vurdering av praksis	14
6.4 Vurderingsskala.....	14
7.0 Vitnemål	15
8.0 Organisering, innhold og læringsutbytte	15
8.1 Studiets organisering.....	15
9.0 Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse og oppvekstfagene.....	17
9.1 Læringsutbytte etter fullført emne 1.....	17
9.2 Sentrale tema i emne 1.....	18
10.0 Emne 2: Utviklingshemning og aldring.....	19
10.1 Læringsutbytte etter fullført emne 2.....	19
10.2 Sentrale tema i emne 2.....	20
11.0 Emne 3: Utviklingshemning og aldersrelaterte sykdommer	22
11.1 Læringsutbytte etter fullført emne 3.....	22
11.2 Sentrale tema i emne 3.....	22

12.0 Emne 4: Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning	24
12.1 Læringsutbytte etter fullført emne 4.....	24
12.2 Sentrale tema i emne 4.....	25
13.0 Emne 5: Organisering, system og ledelse.....	28
13.1 Læringsutbytte etter fullført emne 5.....	28
13.2 Sentrale tema i emne 5.....	29
14.0 Emne 6: Fordypningsarbeid / Eksamen.....	30
14.1 Læringsutbytte etter fullført emne 6.....	30
15.0 Praksis - læringsutbytte	31

Revidert juni 2021

1.0 Fagskoleutdanning i Utviklingshemning og aldring

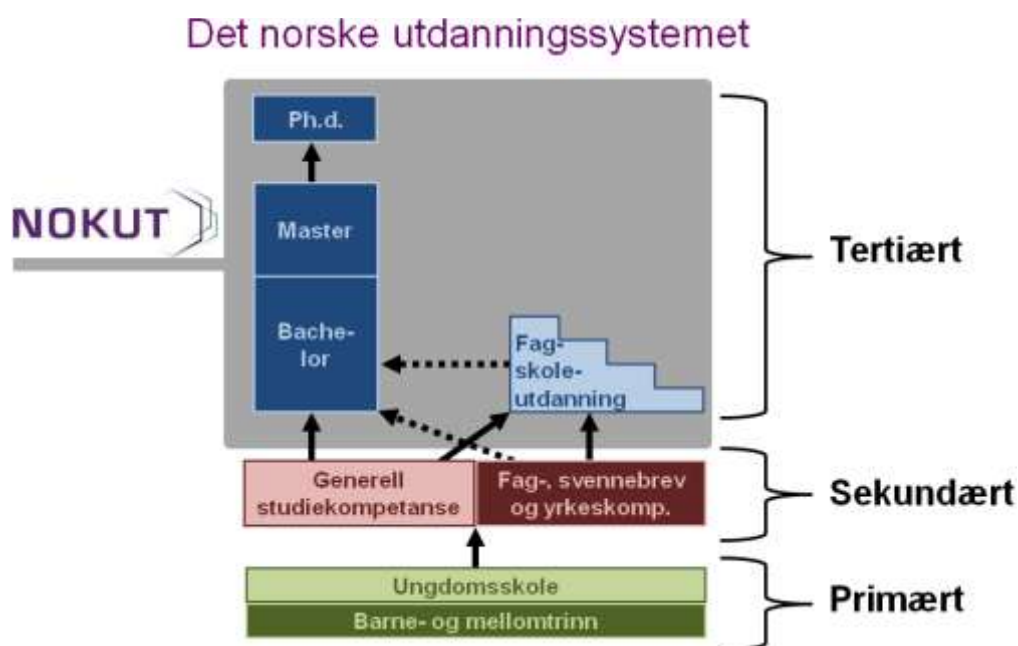
1.1 Fagskoleutdanning

Fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag har som overordnet mål å utdanne reflekterte yrkesutøvere, med høy yrkesetisk kompetanse som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med tjenesteytere, brukere/pasienter og pårørende.

Fagskoleutdanningene skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer innen helse-, oppvekst- og sosialektoren.

I det formelle skolesystemet plasseres fagskoleutdanningen på nivå over videregående skole og betegnes som høyere yrkesfaglig utdanning. Utdanningene som tilbys ved fagskoler legger sterk vekt på tette bånd til arbeidslivet, og kalles "arbeidslivets utdanning". Utdanningen skal være praktisk, yrkesrettet og forskningsbasert. Studentene er gjerne ansatte i en virksomhet der det er aktuelt og ønskelig med kompetanseheving og fordypning innen utviklingshemning og aldring. Å lære seg å kombinere teori med praksis gjennom å arbeide med virkelighetsnære utfordringer er sentralt.

Fagskoler reguleres av Lov om høyere yrkesfaglig utdanning og utdanningene akkrediteres av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

1.2 Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse (Aldring og helse)

Aldring og helse er en nasjonal kompetansetjeneste som har stor forskningsaktivitet og mange oppgaver knyttet til fagutvikling, opplæring, veiledning og informasjons- og litteraturtjeneste. Omfattende forskningsinnsats og kunnskapsutvikling om utviklingshemning og aldring samt undervisningskompetanse, er utviklet ved Aldring og helse over lang tid. Fag- og forskningsprosjekter foregår i nært samarbeid med fagpersoner og fagmiljøer i kommuner og ved sykehus. Aldring og helse startet fagskoleutdanning i demensomsorg og alderspsykiatri i 2008 og i 2013 ble tilbudet utvidet med fagskoleutdanning innen Utviklingshemning og aldring. Fagmiljøet ved Aldring og helse kommer studentene til gode.

1.3 Fagskolen Aldring og helse

Fagskolen Aldring og helse er et utdanningstilbud ved Nasjonale kompetansetjeneste for aldring og helse. Den er ettårig og gjennomføres på deltid over to år. Tilbudet er nett- og samlingsbasert. Den gir 60 studiepoeng og Fagskolegrad. Kvaliteten i utdanningen er godkjent i samsvar med nasjonale krav til fagskoleutdanning (NOKUT).

Med bakgrunn i Demensplan 2015 og Kompetanseløftets satsning, startet Aldring og helse fagskoletilbudet i 2008. Videreføringen av Demensplan 2020, Kompetanseløft 2020 og Stortingsmelding 15 «Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre» aktualiserer behovet for utdanningen. Fra 2013 har Aldring og helse også tilbydd fagskoleutdanning innen Utviklingshemning og aldring.

Siden oppstarten i 2008 er Tønsberg blitt brukt som samlingssted i det nasjonale tilbudet. Fra og med 2015 har studietilbud blitt etablert på andre studiesteder lokalt og regionalt.

1.4 Utviklingshemning og aldring

Personer med utviklingshemning lever lengre enn før, og mange blir gamle. Økt levealder, lavere barnedødelighet kombinert med store fødselskull etter krigen, gjør at vi i årene fremover vil få et raskt voksende antall eldre med utviklingshemning. Utviklingen er relativt ny og fører med seg mange utfordringer for helse- og omsorgstjenestene, for personene med utviklingshemning selv og deres familier. Mange med utviklingshemning opplever en aldringsprosess som forløper annerledes, byr på andre utfordringer og er en prosess som starter tidligere enn det vi normalt ser i befolkningen.

«Men det er ikkje alltid du ser den aldringa, for den kjem snikande. Altså, det er så små teikn at du ser det ikkje, du forstår det ikkje (Eiane og Gjermestad, 2019).

Ansvarsreformen for mennesker med utviklingshemning, med hovedmålsettingene å bedre levekår, integrering og normalisering, ble gjennomført i 1991. Begrunnelsen for reformen var menneskeverd og likeverd, og at det ordinære hjelpeapparatet i kommunene skulle gi individuelt tilpassede tjenester. Evalueringer av tjenestene etter reformen peker på at ett av de største hindrene for å realisere målsettingene, er mangel på spesifikk kompetanse om utviklingshemning. Evalueringene viser at denne mangel gjelder de fleste deler av tjenestefeltet.

Dette ble bekreftet i rapporten «Det gjelder livet» som ble lansert etter landsomfattende tilsyn med kommunenes helse- og omsorgstjenester til mennesker med utviklingshemning i 2016. Den påpeker at: tjenester til personer med utviklingshemning er lite individuelt tilpasset, tjenesteytere har svak kompetanse, brukermedvirkning er lite ivare tatt og at det er svikt i hvordan brukeres helseforhold blir fulgt opp.

Forskning viser at en av flere grunnleggende forutsetninger for å sikre tilgang på tjenester til personer med utviklingshemning, er kompetente fagpersoner som kan tolke og forstå den enkeltes symptomer, og iverksette tiltak. Forskning viser også at når ansatte tilrettelegger tjenestene ut fra kompetanse om og innsikt i utviklingshemning, reduseres utfordrende atferd, og dermed bruken av tvang og makt.

1.5 Styringsdokumenter

Dette er dokumenter som er styrende for fagfeltet utviklingshemning og aldring. Lovverk er ikke tatt med i denne oversikten.

- IS-1201 (2004) Kvalitet i pleie og omsorgstjenesten
- Slik har jeg det i dag - Rapport om levekår for mennesker med utviklingshemning BUFDIR (2013)
- Meld. St 10 (2012-2013). God kvalitet – trygge tjenester – Kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenester
- Meld. St. 29 (2012-2013). Morgendagens omsorg. Helse- og omsorgsdepartementet, 2013
- Meld.St. 45 (2012-2013) Frihet og likeverd - om mennesker med utviklingshemning
- Meld. St. 19 (2014-2015). Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter
- IS-10-2015 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning
- IS-8-2015 Rundskriv Pasient og brukerrettighetsloven

- NOU 2016:17, På lik linje
- Det gjelder livet, rapport fra helsetilsynet 4/2017
- Helsedirektoratet (2017). Veileder til forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten
- St.meld.nr 15 (2017-2018). Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre. Helse- og omsorgsdepartementet, 2018
- Omsorg 2020 Regjeringens plan for omsorgsfeltet 2015-2020
- Nasjonal retningslinje for demens. Helsedirektoratet
- Demensplanen 2020. «Et mer demensvennlig samfunn» Helse- og omsorgsdepartementet 2015
- Kompetanseløft 2020, Helsedirektoratet, 2017
- Demensplan 2025, Helse og omsorgsdepartementet
- Helsedirektoratet (2021). Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.

2.0 Mål og læringsutbytte

Fagskoleutdanningen i Utviklingshemning og aldring har samme felles overordnet målsetting som øvrige fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfag:

Utdanningen skal utvikle studentene til reflekterte yrkesutøvere. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling med klar forankring i arbeidslivet (Nasjonal plan for ettårig fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag).

2.1 Læringsutbytte etter fullført utdanning

Etter fullført utdanning skal kandidaten ha kunnskap om utviklingshemning og aldring, og ved hjelp av verktøy, metoder og tilnæringsmåter være i stand til å implementere og sette ut i livet ny kunnskap.

Beskrivelsen av læringsutbyttene er inndelt i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. De er utformet ut ifra det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, på fagskolenivå 5.1. De finnes på overordnet nivå og på emnenivå.

Kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse beskrives som:

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Kunnskaper er: forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområde og/eller yrker.	Ferdigheter er: evne til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske og evnen til kommunikasjon.	Generell kompetanse er: Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på en selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenking i studier og yrker.

Overordnede læringsutbyttebeskrivelser for studiet:

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om aldring og helse hos eldre med utviklingshemning, herunder helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid. • har kunnskap om hvordan sykdom og skader gir seg til kjenne hos eldre med utviklingshemning og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre med utviklingshemning. • har innsikt i verdier og lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med, og kvalitet på, helsetjenester til eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om utviklingsarbeid som skal bidra til å redusere bruk av tvang og makt for personer med utviklingshemning. • kan oppdatere sin kunnskap i fagområdet utviklingshemning og aldring for å gjennomføre målrettet miljøarbeid og utøve personsentrert omsorg. • har forståelse for den historiske utviklingen av tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning og betydningen for dagens organisering av tjenestetilbudet, ansvarsområder og aktører. • forstår at et velfungerende tjenestetilbud bidrar til verdiskapning i samfunnet.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om aldring, og om sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kunnskap om psykologiske og sosiale behov for eldre med utviklingshemning for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kunnskap om tillitsskapende og forebyggende tiltak for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kartleggingsverktøy og kommunikasjonsteknikker i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, frivillige, kolleger og andre yrkesgrupper. • kan anvende metoder innen målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, kolleger og andre yrkesgrupper. • kan finne informasjon som er relevant for tiltak knyttet til faglige og etiske problemstillinger hos eldre med utviklingshemning. • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre med utviklingshemning, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for de faglige og yrkesetiske retningslinjer som regulerer tjenestetilbud innen fagområdene utviklingshemning og aldring. • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at brukermedvirkning, personens integritet og faglig forsvarlighet er ivaretatt i tjenester til eldre med utviklingshemning.

- kan utføre målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg ved å planlegge, utforme, iverksette og evaluere etter de individuelle behov hos eldre med utviklingshemning.
- kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning.
- kan bygge relasjoner med brukere og pårørende basert på likeverdighet og respekt for å fremme en opplevelse av trygghet og tillitt til tjenestetilbudet.
- kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenester til eldre med utviklingshemning.
- kan utvikle tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning gjennom kunnskapsdeling, faglig veiledning, faglig og etisk refleksjon på arbeidsplassen.

3.0 Opptakskrav

For opptak på grunnlag av formell kompetanse kreves enten

- a) fullført og bestått videregående opplæring innen helse- og oppvekstfag, med fagbrev som helsefagarbeider eller omsorgsarbeider, eller
- b) vitnemål for yrkeskompetanse som hjelpepleier eller aktivitør.

Søkere med utenlandsk fag- eller yrkesopplæring kan gis opptak på grunnlag av formell kompetanse dersom opplæringen er godkjent som sidestilt med norsk vitnemål og fagbrev.

3.1 Realkompetansevurdering

Søkere som ikke oppfyller de formelle opptakskravene, og som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Søkeren må kunne dokumentere relevant yrkeserfaring og relevant kompetanse tilsvarende VG 3-nivå i yrkesfaglige opplæringsprogram som oppfyller det formelle kriteriet etter første ledd, tilsvarende nivå 4 i Nasjonalt rammeverk for livslang læring.

4.0 Pedagogisk grunnsyn

Fagskolen Aldring og helse bygger på et helhetlig menneskesyn og humanistiske verdier, som likeverd, respekt, mot, nestekjærighet, lojalitet og ansvarlighet.

Studiet er tilrettelagt etter voksenpedagogiske prinsipper, med utgangspunkt i studentaktive læringsformer. Fagskolens pedagogiske grunnsyn kan best karakteriseres som en konstruktivistisk tilnærming til læring. Studentene skal ikke passivt motta informasjon, men konstruere sin kunnskap ved å tolke, forstå og knytte informasjonen opp mot det de kan fra før. På denne måten vil studentenes teoretiske kunnskap kunne komme i spill med deres praktiske yrkeserfaring. Læring både som en kollektiv og individuell prosess er

grunnleggende i dette læringsperspektivet. Gjennom faglige samtaler og diskusjoner i fysiske samlinger, på læringsplattform og i nettmøter, deles og brynes kunnskap både fra teori og praksis.

Metodene veksler mellom å skrive, lese, samtale og å utføre praktiske handlinger, der refleksjonsarbeid er bindeleddet mellom teoretisk og erfaringsbasert kunnskap. Det er viktig for å skape forståelse og mening. Den ytre dialogen (samtalen med andre medstudenter/lærere) er viktig for å få i gang en indre dialog (individuell tolkning, refleksjon og konstruksjon) med læringsstoffet. Mye av kommunikasjonen vil på grunn av teknologien være asynkron. I denne sammenheng anses det som en fordel fordi det vil gi mer tid til refleksjon og kan være en god kommunikasjonsform for de som er mindre verbale i en muntlig sammenheng.

I et nasjonalt studietilbud er IKT et viktig verktøy for samspill studentene imellom, og mellom studenter og lærere. Det muliggjør kunnskaps-, erfarings- og meningsutveksling mellom studentene og lærere, til tross for geografiske avstander. Det benyttes digitale verktøy og pedagogiske metoder for å utvikle de muntlige dialogene på nett.

Skriftspråket brukes aktivt som et ledd i den faglige bevisstgjøringen, noe som også kan ha andre positive sideeffekter som for eksempel i pasientdokumentasjon på arbeidsplassen. Ved at studentene bruker IKT – verktøyet som en del av utdanningen, tilegner de seg IKT - kunnskap og utvikler verdifull kompetanse i bruk av verktøyet som også vil kunne komme eget arbeidssted til gode.

5.0 Undervisnings- og arbeidsformer

Utdanningen bygger på en fleksibel læringsform. Flexibilitet i denne sammenhengen er muligheten til å gjennomføre studiet med begrenset krav til fysisk oppmøte for undervisning i klasserom. De ulike undervisningsformene og arbeidsmetodene skal fremme studentenes individuelle lærings- og arbeidsprosesser og gi dem forutsigbarhet og mulighet for å planlegge langsiktig. Utdanningen har derfor rammer som både tar hensyn til et individuelt tilpasset studieopplegg og som sikrer progresjon i studiet.

Arbeidsformen baserer seg på «omvendt undervisning» og «Blended Learning». Det benyttes en kombinasjon av ulike læringsaktiviteter; klasseromsundervisning (fellessamlinger), selvstudier, e-læring og muntlige og skriftlige gruppediskusjoner på nett.

5.1 Kontakt og oppfølging av studenter

Kontakt med og oppfølging av studenter foregår i hovedsak på læringsplattformen, i nettmøter eller pr. telefon. Studenten kan henvende seg til lærer og lærer vil svare på henvendelsen

innen kl. 15.30 påfølgende virkedag. I praksis følges studenten opp av både lærer og praksiskontakt.

5.2 Krav til teknologi og dataferdigheter

For å kunne gjennomføre må studenten ha grunnleggende ferdigheter innen tekstbehandling og tilgang til datamaskin, samt internettilgang. Deler av undervisningsprogrammet vil kreve at datamaskinen har et tekstbehandlingsprogram tilsvarende Microsoft Word, og mulighet til å spille av lydfiler og film via nettet.

5.3 Læringsplattform (LMS)

Utdanningen bruker Canvas som LMS. Det er en lærings- og møteplass for studenter og lærere. Læringsplattformen gir studentene tilgang til planer og studiekrav, kontakt med medstudenter og lærere og den er en arena for å delta på virtuelle fellesaktiviteter. Den gir tilgang til læringsmateriell, filmsekvenser, forelesninger, diskusjonsforum, tester, lenker og lignende. I diskusjonsforum skal studentene blant annet drøfte aktuelle problemstillinger med medstudenter og lærere. Innleveringer, tilbakemeldinger og karakterer skjer via plattformen. Den elektroniske plattformen har et lukket diskusjonsforum der studentene skal legge inn innlegg til diskusjon eller kommentere andres innlegg. Underveis i studiet skal studentene bruke diskusjonsforumet som en del av studiekravene. Forumet står åpent til bruk under hele studieperioden og lærere oppfordrer studentene til å bruke dette forumet til faglige diskusjoner også utover studiekravene.

5.4 Nett- og læringsgruppemøter

Nettmøter arrangeres jevnlig, og benyttes til muntlige fremlegg, faglig diskusjoner, forelesning, veiledning på oppgaver, praksismøter og til praktisk informasjon. I nett- og læringsgruppemøtene er det 4-6 deltakere og møtene varer i gjennomsnitt 90 min. Informasjon om nett- og læringsgruppemøter følger studiets årsplan for 1. og 2. studieår. Nett- og læringsgruppemøtene er obligatoriske.

5.5 Fellessamlinger

Det gjennomføres fire obligatoriske fellessamlinger med varighet på 3-5 dager. Samlingene er vesentlig for å forsterke det virtuelle læringsfellesskapet. Det arrangeres fellesundervisning i faglige tema, og det inngår også studiebesøk i noen av samlingene. Første fellessamling fokuserer på arbeidsformer og metoder i studiet. Studentene lærer å bruke læringsplattformen og hvordan de kan kommunisere med lærer og hverandre via Teams. De får også en innføring omvendt undervisning og hva det betyr for forberedelser før nettmøter og samlinger. Opplæring og øvelser i oppgaveskriving er en del av timeplanen på fellessamlingene. Det blir

gitt opplæring og veiledning vedrørende bruk av og innhenting av fagstoff på nett og bibliotek.

5.6 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens læringsutbytte. Praksis gjennomføres i virksomheter som gir tjenester til voksne og eldre personer med utviklingshemning. For studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet er det høyst aktuelt å bruke egen arbeidsplass. Praksis gjennomføres på egen arbeidsplass etter gitte retningslinjer og avtaler mellom student, leder på arbeidsplassen og skolen. Skolen har utarbeidet en samarbeidsavtale mellom skole og arbeidsted som skal sikre kontakt med praksisfeltet og bidra til utvikling av fagskolen som en praksisnær utdanning.

Studenten gjennomfører obligatoriske studiekrav i praksis. Det siste studiekravet er avsluttende eksamen for utdanningen. Studenten beskriver, reflekterer og diskuterer oppgaver gjennomført i praksis som skriftlige innleveringer

Studieledelsen gir skriftlig og muntlig informasjon til praksisstedet om innhold og rammer for praksis og studiekravene som skal gjennomføres. Det tydeliggjøres mål og tema for studiekravene, samt studentens, skolens og praksisstedets ansvar i planlegging og gjennomføring av studiekravene. Dette er beskrevet i *Avtale om gjennomføring av praksis*. Pedagogisk oppfølging sikres ved at fagskolens studieledere har undervisnings-, veilednings- og evalueringsansvar både for studiekravene og annet studie- og praksisrelatert arbeid. I tillegg oppnevnes en praksiskontakt som skal ha kompetanse på fagskolenivå eller høyere innen fagfeltet. Dette er beskrevet i dokumentet *Organisering av praksis - ansvar og oppfølging*. Skjema *Vurdering av praksis* brukes som evalueringsverktøy.

Der studenten gjennomfører praksis på egen arbeidsplass, må følgende kvalitetskrav være innfridd: Studenten må dokumentere og ha et arbeidsforhold innen tjenestetilbud til personer med demens og /eller psykiske sykdommer i eldre år. Det kreves arbeidsgivers tillatelse til at arbeidstedet kan være praksisarena under utdanningen. Det må bekreftes at studenten innehar en stillingsstørrelse på minst 50 %. *Studentavtale og Avtale om gjennomføring av praksis* sikrer at disse forholdene blir ivaretatt.

Skolen har ansvar for å sikre at studentene har egnede praksisplasser og for å skaffe praksisplass til de studentene som ikke skal gjennomføre praksis på egen arbeidsplass.

Praksis er beregnet til 15 % av samlet studietid. Det utgjør 230 timer og krediteres med 10 studiepoeng som fordeles gjennom hele studieperioden.

5.7 Pensum

Samlet omfang av pensumlitteratur og elektronisk læremateriell for de fem emnene i studiet er ca. 2000 sider fagstoff, i tillegg er det selvvalgt litteratur. Pensum blir revidert årlig.

Studieledere og bibliotekarene ved kompetansetjenesten vil bistå studentene med å skaffe tilveie pensumlitteratur og selvvalgt litteratur.

6.0 Vurdering og eksamensvurderinger

Vurdering av studenten og dokumentasjon på fullført utdanning vil skje i henhold til Lov om fagskoleutdanning kapittel 4 og 5, og skal bidra til å sikre det faglige nivået ved utdanningen.

Det er utarbeidet læringsutbyttebeskrivelser og vurderingskriterier for studiekravene og eksamen, i tråd med Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (2018).

6.1 Mappevurdering

Studiekravene varierer i form, faglig fokus, nivå og omfang, og relateres både til teori og til yrkesutøvelse på studentens arbeidsplass og studentaktivitet i Læringsgrupper. Innenfor hvert emne er det flere studiekrav som gir grunnlaget for en emnekarakter. Det er en gradert karakterskala fra A-F. Studiekravene innen et emne blir vurdert fortløpende og det gis tilbakemeldinger muntlig (video) og skriftlig. Studenten har mulighet til å arbeide med studiekravene fram til emnekarakteren blir fastsatt.

6.2 Eksamen

Eksamen består av å planlegge og gjennomføre et miljøtiltak i praksis som deretter beskrives og evalueres i et skriftlig individuelt arbeid.

6.3 Vurdering av praksis

Praksis vurderes på egne skjemaer. Læringsutbytte, knyttet til de ulike studiekravene i praksis er vurderingsgrunnlaget og vurderes til bestått/ ikke bestått.

6.4 Vurderingsskala

Fagskoleutdanningen bruker karakterskala A-F som er i bruk ved annen tertiærutdanning (høgskole/universitet)¹

Symbol	Betegnelse	Generell beskrivelse av vurderingskriterier
--------	------------	---

¹ Skalaen og beskrivelsen er hentet fra Nasjonal plan for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, generell del. Den er godkjent av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) 22. april 2013.

A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

7.0 Vitnemål

Studenten vil etter avsluttende eksamen få vitnemål og karakterutskrift. På karakterutskriften vil det fremgå tema og karakter for hvert emne. Oppnådde studiepoeng blir påført vitnemål og karakterutskrift. Ett års utdanning utgjør 60 studiepoeng og gir graden fagskolegrad.

Studenter som tidligere har gjennomført og bestått likeverdig og kompetansegivende emne, kan vurderes med tanke på godskriving og fritak.

Til vurdering av eksamen benyttes det to sensorer, hvorav en ekstern.

Dersom en student ikke gjennomfører hele studieløpet vil studenten etter avsluttet utdanning få en karakterutskrift der det vil fremgå tema, antall studiepoeng og karakter for de gjennomførte emner.

Det utstedes karakterutskrift for gjennomførte enkeltemner.

8.0 Organisering, innhold og læringsutbytte

8.1 Studiets organisering

Studiet er organisert som et deltidsstudium over to år (tilsvarende ett år fulltid) og gir 60 studiepoeng. Studiet er inndelt i fem emner. Utdanningen gjennomføres som en kombinasjon av fjernundervisning, samlinger (fysisk og nett) og selvstudium.

Arbeidsmengde: Studiets totale arbeidsmengde er beregnet til 1500 timer, derav 300 timer til undervisning/veiledning og 1200 timer til egenarbeid/praksis. Praksis foregår jevnlig gjennom hele studieløpet og er beregnet til 230 timer og 10 studiepoeng. Tabellen viser navn på emner, varighet, studiepoeng, praksis og forventet arbeidsmengde

År		Varighet- uker	Studie- poeng	Praksis** timer	Arbeidsmengde- timer
1	Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse og oppvekstfagene	12	9		240
	Emne 2 Utviklingshemning og aldring	12	9		240
	Emne 3 Utviklingshemning og aldersrelaterede sykdommer	16	12 (1)	10 timer	300
2	Emne 4 Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning	18	12 (4)	105 timer	300
	Emne 5 Organisering, system og ledelse	7	6 (1)	10 timer	120
	Emne 6 Fordypningsarbeid/eksamen	15	12 (4)	105 timer	300
		80	60 (10)	230 timer	1500

*Tallet i parentes angir hvor mange av studiepoengene som er praksis

** Praksis er definert som perioder der studenten arbeider med praksisoppgaver på arbeidsplassen. Studenter som ikke bruker egen arbeidsplass, må være på avtalt praksisplass i denne perioden i 100 % stilling.

9.0 Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse og oppvekstfagene

Emne 1 inneholder temaer som er sentrale i helsegrunnutdanningene og for alle som er ansatt i helse- og omsorgssektoren; etikk, kommunikasjon, psykologi, sosiologi og stats- og kommunalkunnskap. Verdigrunnlaget personsentrert omsorg introduseres. Denne referanserammen skal danne basis for utvikling av felles holdninger og ferdigheter.

Temaene eksemplifiseres og konkretiseres med forhold fra praksis og med relevans for utviklingshemning og aldring, der det er mulig. Emne 1 er tilsvarende de ettårige fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag.

9.1 Læringsutbytte etter fullført emne 1

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren. • har innsikt i lover og forskrifter som regulerer pasient- og brukerrettigheter, helsepersonells ansvar og plikter, og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå. • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren. • har kunnskap om samfunnets og velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske prioriteringer. • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk. • har kunnskap om læring, studieteknikk og arbeidsformer i studiet.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse og omsorgssektoren. • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende, frivillige og kollegaer, og til å forebygge og håndtere konflikter. • kan anvende kunnskap om kvalitetssikring og internkontroll til å delta i kvalitetsarbeid på arbeidsplassen. • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring. • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet.

Generell kompetanse

Studenten

- har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innenfor helse og omsorgstjenesten.
- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer.
- kan utføre arbeidet med utgangspunkt i brukerens perspektiv, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet.
- kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet.
- kan utføre arbeidet etter arbeidsplassens HMS- rutiner for kvalitetssikring og internkontroll.

9.2 Sentrale tema i emne 1

- **Arbeidsformer og metoder i studiet**
 - Læring
 - Studieteknikk
 - Prosjekt- og utviklingsarbeid
 - Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging
 - Refleksjon
 - Informasjonsteknologi
- **Helse- og sosialfagene i samfunnet**
 - Helse- og sosialfagenes utvikling
 - Teorier og begreper innen helse- og sosialfagene
 - Verdier og normer i samfunnet og i helse- og sosialfagene
- **Etikk**
 - Menneskesyn
 - Personsentrert omsorg
 - Livssyn og verdier
 - Menneskerettighetene
 - Etikk og moral, etiske dilemmaer
 - Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller
 - Samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i forhold til verdier og normer
 - Yrkesetikk
 - Brukermedvirkning, selvbestemmelse og empowerment
 - Makt, tvang og kontroll
- **Kommunikasjon og samhandling**
 - Kommunikasjonsteori
 - Kommunikasjon i ett hjelperperspektiv
 - Konflikthåndtering
 - Tverrkulturell samhandling
 - Samhandling i grupper og i organisasjoner
 - Relasjonskompetanse
 - Veiledning

- **Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk**
 - Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer
 - Folkehelse
 - Helsefremmende og forebyggende arbeid
 - Lovverket som regulerer helse- og sosialsektoren
 - Helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå
 - Offentlig og privat ansvar og omsorg
 - Profesjonalisering i helse- og sosialsektoren
 - Økonomi og finansiering
 - Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling
 - Omsorgsforskning
- **Sosiologi og psykologi**
 - Familien som sosial og kulturell institusjon
 - Helse og sosial ulikhet
 - Roller, makt og avmakt
 - Identitet
 - Utviklingsteorier
 - Emosjoner, behov og motivasjon
 - Livskvalitet
 - Mestring
 - Psykologiske behov
 - Kriser og forsvarsmekanismer
 - Gruppepsykologi og nett

10.0 Emne 2: Utviklingshemning og aldring

Emnet tar for seg normal aldring hos mennesker med utviklingshemning. Livsoverganger, identitet og selvbestemmelse, hvordan helse kan fremmes og sykdom forebygges, er sentralt.

10.1 Læringsutbytte etter fullført emne 2

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om utviklingshemning - herunder årsak til funksjonsnedsettelsen, fysisk funksjonsevne og intellektuell og kognitiv funksjonsevne. • har kunnskap om forekomst, ulike diagnoser og syndromer hos personer med utviklingshemning. • har kunnskap om aldringsprosesser og perspektiver på aldring. • har kunnskap om sårbarhet, funksjonsnedsettelse og tilleggsutfordringer hos personer med utviklingshemning. • har kunnskap om ulike kommunikasjonsformer i møte med personer med utviklingshemning

<ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i inndeling av utviklingshemning etter funksjonsnivå og alvorlighetsgrad. • har innsikt i nasjonale anbefalinger når det gjelder ulike behandlingstilbud og hjelpemidler, herunder velferdsteknologi til eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om utviklingshemning i et livsløpsperspektiv. • har kunnskap om kognitiv overbelastning og sårbarhet hos eldre med utviklingshemning. • kan oppdatere sin kunnskap fra håndbøker, veiledere og retningslinjer på fagområder knyttet til eldre med utviklingshemning for å sikre høy kvalitet i tjenesteutøvelsen. • har forståelse for den historiske utviklingen av tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning. • har forståelse for betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre med utviklingshemning.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan anvende kunnskap om kognitiv overbelastning til å identifisere kognitiv overbelastning hos en eldre person med utviklingshemning. • Kan gi tilpasset helseinformasjon til personer med utviklingshemning • Kan kartlegge en situasjon og identifisere funksjonsnivå og behov for bistand hos personer med utviklingshemning. • Kan identifisere aktiviteter, forhold og rammefaktorer som er helsefremmende og forebyggende for eldre med utviklingshemning.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for hvordan aldringsprosessen påvirker personer med utviklingshemning. • har utviklet en etisk grunnholdning som gir seg uttrykk i en interesse for opplevelsen av aldring hos personer med utviklingshemning. • har utviklet en etisk grunnholdning som gir seg uttrykk i en interesse for å legge til rette for helsefremmende og forebyggende arbeid for personer med utviklingshemning.

10.2 Sentrale tema i emne 2

- **Kategorier og inndeling av utviklingshemning**
 - ICD-10 Utviklingshemning
 - ICF Funksjonsnivå
 - Hva kjennetegner utviklingshemning
 - Kommunikasjon og språkforståelse
 - Kognitive og funksjonelle ferdigheter
- **Diagnoser, syndromer og tilstander**
 - Downs syndrom
 - Autisme
 - Cerebral Parese
 - Williams' syndrom
 - Retts syndrom
 - Prader-Willis syndrom

- Angelmans syndrom
- Sjeldne tilstander
- Genetikk
- Komorbiditet
- Kunnskap om forekomst av overnevnte
- **Aldringsprosesser**
 - Normal aldring
 - Fysiologiske aldersforandringer
 - Perspektiver på aldring
 - Biologisk perspektiv
 - Psykologisk perspektiv
 - Sosialt perspektiv (funksjonell)
- **Kognitiv overbelastning og sårbarhet**
 - Kjennetegn på kognitiv overbelastning
 - Stress
- **Utviklingshemning i et samfunnsperspektiv**
 - Historien
 - HVPU-reformen
 - Levekårsutvikling
 - Levealdersutvikling
 - Normalisering og integrering
 - Brukermedvirkning, selvbestemmelse og empowerment
- **Utviklingshemning i et livsløpsperspektiv**
 - Livshistorie
 - Overganger
 - Opplevelse av aldring
 - Endrede roller og endring av fokus
- **Helsefremmende og forebyggende arbeid for eldre med utviklingshemning**
 - Fysisk, mental og åndelig aktivitet
 - Levevaner og livsstilssykdommer
 - Universell utforming
 - Forebyggende arbeid mot fall, ulykker og brannskader
 - Helsekompetanse og helseinformasjon
 - Motivere for helseendring

11.0 Emne 3: Utviklingshemning og aldersrelaterte sykdommer

Emne 3 handler om aldersrelaterte sykdommer hos mennesker med utviklingshemning.

Miljøpersonalets rolle og ansvar i helseoppfølgingen er sentralt, blant annet med tanke på spesiell helserisiko forbundet med ulike tilstander og syndromer.

11.1 Læringsutbytte etter fullført emne 3

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om den geriatriske pasienten og om sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse. • har kunnskap om demens, hjerneorganiske lidelser og psykiske sykdommer hos eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om hvordan normale aldringsprosesser, sykdom, helse og fysisk tilstand, sanse- og funksjonstap og legemiddelbruk påvirker de psykologiske behov, kognitive og praktiske ferdigheter hos eldre med utviklingshemning. • kan oppdatere sin kunnskap fra håndbøker, veiledere og retningslinjer på beslektede fagområder som eldreomsorg, psykisk helse og demensomsorg for å sikre høy kvalitet i tjenesteutøvelsen.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om geriatriske pasienter og om vanlige sykdommer, skader og funksjonsnedsettelse hos eldre med utviklingshemning til å foreta kartlegging og observasjon. • kan kartlegge og rapportere funksjonsfall og tegn på aldring hos eldre med utviklingshemning. • kan kartlegge smerte, søvn og ernæring hos eldre med utviklingshemning for å identifisere behov for tiltak.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for hvordan somatiske sykdommer og psykiske lidelser påvirker de funksjonelle og kognitive ferdighetene hos eldre med utviklingshemning. • har forståelse for hvordan somatiske sykdommer og psykiske lidelser påvirker de psykologiske behovene hos eldre med utviklingshemning. • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at studenten ivaretar brukermedvirkning og personens integritet og opplevelse i kartleggingsarbeidet. • kan samarbeide med kollegaer og pårørende i kartleggingsarbeidet. • er bevisst sin rolle i tjenestekjeden

11.2 Sentrale tema i emne 3

- **Den geriatriske pasienten**
 - Utredning og utfordringer
 - Multisykdom og sammensatte behov
 - Skrøpeligheit
 - Funksjonssvikt

- Syndromspesifikke alderssykdommer
- **Kartlegging og observasjon**
 - Kartleggingsverktøy
 - Funksjonsfall
 - Sykdom
 - Ernæring
 - Søvn
 - Smerte
 - Kognitiv overbelastning
- **Somatiske sykdommer**
 - Muskel og skjelettsykdommer
 - Sansetap
 - Hormonelle sykdommer
 - Hjerne-/karsykdommer
 - Respirasjonssykdommer
 - Mage-/tarmsykdommer
 - Hudsykdommer
 - Kreftsykdommer
 - Infeksjoner
 - Smerter og smertebehandling
- **Hjerneorganiske/nevrologiske lidelser**
 - Demens
 - Delir
 - Epilepsi
 - Hjerneslag
 - Parkinson
 - Søvnforstyrrelser
- **Psykiske sykdommer og atferdsforstyrrelser**
 - Depresjon
 - Angst
 - Tvang
 - Psykose
 - Utfordrende atferd
- **Medikamenter**
 - Polyfarmasi
 - Opptaksmekanismer og toleranse
- **Tannhelse**
 - Generelle endringer i tannstatus hos eldre
 - Utfordringer ved daglig tannstell
 - Utfordringer ved undersøkelser og behandling
 - Ulike syndromer og medisiners påvirkning av tannstatus
- **Ernæring**
 - Feilernæring
 - Væskebalanse
 - Over- og undervekt
 - Matallergier

12.0 Emne 4: Miljøbehandling for eldre med utviklingshemning

Emne 4 tar for seg teorier, prinsipper og metoder i miljøbehandling til mennesker med utviklingshemning i ulike livsfaser og situasjoner.

12.1 Læringsutbytte etter fullført emne 4

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg for eldre med utviklingshemning i ulike livsfaser og situasjoner for å fremme mestring og livskvalitet. • har kunnskap om betydningen av hverdagens gjøremål samt tilpassede aktiviteter som miljøarbeid for å stimulere fysisk og mental kapasitet hos eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om bruk av spesifikke aktiviteter som musikk, sansestimulering, måltider, fysisk aktivitet, kreativ utfoldelse, utøvelse av livssyn, møte med dyr, sansehager og massasje/berøring som spesifikke miljøtiltak for eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om veiledning og undervisning av brukere, pårørende og kollegaer. • har innsikt i regelverk som regulerer bruk av tvang for eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om tilrettelegging av kommunikasjon for eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om atferdsanalytiske metoder som er aktuelle for eldre med utviklingshemning. • forstår at faglig kvalitet på tjenestene til eldre med utviklingshemning har betydning for likeverdige tjenester og tilbud i et samfunnsperspektiv. • forstår at faglig kvalitet på tjenestene til eldre med utviklingshemning bidrar til likeverdige tjenester.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven for å gjennomføre tillitsskapende og forebyggende tiltak i arbeid med eldre med utviklingshemning. • kan anvende kunnskap om atferdsanalytiske metoder for å kartlegge, utarbeide og gjennomføre miljøtiltak i arbeid med eldre med utviklingshemning. • kan anvende kunnskap om grunnleggende psykologiske behov for å kartlegge, utarbeide og gjennomføre miljøtiltak i arbeid med eldre med utviklingshemning. • kan anvende kunnskap om sansetap og nedsatt funksjonsevne for å tilrettelegge det fysiske miljøet slik at den eldre med utviklingshemning opplever mestring. • kan identifisere, kartlegge og reflektere over etiske utfordringer og dilemmaer i tjenestene til eldre med utviklingshemning, slik at utøvelsen fremmer tillit og om mulig unngår bruk av tvang og makt. • kan anvende en arbeidsmodell for å kartlegge, planlegge, gjennomføre og evaluere miljøbehandling for eldre med utviklingshemning. • kan anvende ulike kommunikasjonsformer og teknikker i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, frivillige, kolleger og andre yrkesgrupper.

<ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for utøvelsen av målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg. • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre med utviklingshemning, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak.
Generell kompetanse
<p>Studenten ...</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for de faglige og yrkesetiske retningslinjer som regulerer tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning. • har utviklet relasjonskompetanse som kommer til uttrykk ved å bruke teknikker fra funksjonsstøttende kommunikasjon i møte med personer med utviklingshemning, pårørende, frivillige, kolleger og andre yrkesgrupper. • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at alle miljøtiltak ivaretar brukermidvirkning, personens integritet og faglig forsvarlighet. • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at eldre med utviklingshemning kan bruke sine ressurser til å oppleve mestring i dagliglivets aktiviteter. • kan utføre miljøtiltak til eldre med utviklingshemning, gjennom flere livsfaser, ved å kartlegge, identifisere, planlegge, utforme, iverksette og evaluere. • kan utføre individuell omsorg som tar utgangspunkt i pasientens perspektiv, tilrettelagt ut fra personens spesielle historie og personlighet, fysisk og psykisk helsetilstand og sosiale ressurser. • kan utføre individuell omsorg tilrettelagt ut ifra personens sårbarhet, grad av kognitiv overbelastning og annen ytre påvirkning. • kan bygge relasjoner og samarbeide med brukere, kollegaer, pårørende, frivillige og andre faggrupper for å tilrettelegge individuelle miljøtiltak som fremmer økt mestring, trivsel og velvære. • kan utvikle miljøtiltak på egen arbeidsplass i samarbeid med brukere, kollegaer, pårørende, frivillige og andre faggrupper. • kan utvikle miljøtiltak og personsentrert omsorg gjennom kunnskapsdeling, faglig veiledning og refleksjon på arbeidsplassen.

12.2 Sentrale tema i emne 4

- **Ulike modeller for miljøarbeid**
 - Vernepleierens arbeidsmodell
 - Sykepleieprosessen
 - Pleieplan
 - Didaktisk relasjonsmodell
 - Sjekkliste for tiltak
 - Grunnleggende Arbeidsmodell for Vernepleiefaglig arbeid (GAVE)
- **Grunnleggende prinsipper i miljøarbeid**
 - Observasjon, kartlegging og analyse
 - Målvalgsprosessen
 - Tiltaksarbeid
 - Evaluering
- **Modeller og metoder i miljøarbeid**
 - Personsentrert omsorg

- Atferdsanalyse
- TEACCH
- Low arousal
- **Atferdsanalytiske metoder**
 - Forsterkning
 - Funksjonell analyse
 - Prompting og kjeding
 - Atferdsavtaler
 - Tegnøkonomi
 - Rollespill (Imitasjon, modelløring)
 - Sosiale historier (regelstyring)
- **Kommunikasjonsteknikker**
 - Funksjonsstøttende kommunikasjon
 - Reminisens
 - Validering
 - Realitetsorientering
 - Motiverende samtaler
- **Tilrettelegging av kommunikasjon**
 - Alternativ kommunikasjon
 - Kommunikasjonshjelpemidler
 - Støttekommunikasjon
 - Idiosynkratisk kommunikasjon
- **Faktorer som påvirker miljøbehandling**
 - Sårbarhet og kognitiv overbelastning
 - Risiko- og stressfaktorer
 - Påvirkninger fra omgivelsene
 - Historiske påvirkninger
 - Lært hjelpeløshet
- **Veiledningsverktøy**
 - Dementia Care Mapping
 - Marte Meo
- **Aktivitet og beskjeftigelse**
 - Musikk
 - Sansestimulering
 - Måltider
 - Fysisk aktivitet
 - Kreativ utfoldelse
 - Utøvelse av livssyn
 - Møte med dyr
 - Sansehager
 - Massasje/berøring
- **Fysisk tilrettelegging av miljøet inne og ute**
 - Sviktende sanser og mobilitet
 - Ergonomi
 - Hjelpemidler
 - Farger

- Lys
- Lyd
- Orientering
- Hindringer
- Sikkerhet
- Bekledning
- **Miljøbehandling ved psykiske lidelser**
 - Depresjon
 - Angst
 - Psykotiske lidelser
 - Tvangslidelser
 - Demens
- **Miljøbehandling ved somatiske lidelser og fysisk funksjonsfall**
 - Tilnærming i stell
 - Observasjon av symptomer
 - Komplikasjoner ved immobilitet og forebygging
 - Smertelindring
 - Sansestimulering
 - Rehabiliteringstiltak
- **Palliativ pleie**
 - Tverrfaglige samarbeidsmodeller
 - Oppfølging og samarbeid med pårørende, venner, naboer, kollegaer og personale
 - Lindrende behandling
 - Å dø hjemme
 - Ritualer ved dødsfall ved ulik livssynstilhørighet og dødssted
 - Sorgarbeid og oppfølging
- **Makt og tvang**
 - Tiltak etter pasient- og brukerrettighetsloven, kapittel 4A
 - Tiltak etter helse- og omsorgstjenesteloven, kapittel 9
 - Formelle krav etter loven
 - Rutiner og retningslinjer
 - Tillitsskapende tiltak
 - Forebyggende tiltak
 - Alternative tiltak

13.0 Emne 5: Organisering, system og ledelse

Emne 5 har et overordnet perspektiv på tjenestetilbudet til mennesker med utviklingshemning, på nettverkets betydning, samarbeid med pårørende og undervisning, veiledning og kompetanseheving.

13.1 Læringsutbytte etter fullført emne 5

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om ulike livsfaser for eldre med utviklingshemning og kunnskap om aktørenes roller og ansvar. • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av tjenestetilbud. • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren. • har kunnskap om pårørende, pårørendes roller og situasjon. • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper. • innsikt i lover og forskrifter som omhandler individuell plan, dokumentasjon og IKT. • har kunnskap om utviklingsarbeid og kunnskapsbasert praksis, og kjennskap til omsorgsforskning. • kan oppdatere sin kunnskap om nasjonale planer, utviklingsprosjekter og innovasjon i helse- og omsorgssektoren. • forstår at et velfungerende tjenestetilbud bidrar til verdiskapning i samfunnet. • forstår at innovasjon i tjenestene og bruk av velferdsteknologi bidrar til verdiskapning i samfunnet.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende, frivillige og kollegaer. • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur til å identifisere behov for tiltak som bidrar til et godt arbeidsmiljø. • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer og andre aktører.
Generell kompetanse
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren. • kan bygge relasjoner med brukere og pårørende basert på likeverdighet og respekt for å fremme en opplevelse av trygghet og tillitt til tjenestetilbudet. • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon.

13.2 Sentrale tema i emne 5

- **Aktører i tjenestetilbudet**
 - Kommunale helse- og omsorgstjenester
 - Spesialisthelsetjenester
 - NAV
 - Frivillig arbeid
 - Andre aktuelle tjenester
- **Organisering og samhandling**
 - Organisering og ledelse
 - Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene
 - Samarbeid med familie og frivillige aktører
 - Tverrfaglig- og flerfaglig samarbeid
- **Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy**
 - Yrkesrolle og identitet
 - Kunnskapsbasert praksis
 - Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse
 - Utviklingsarbeid
 - Kultur mangfold og yrkesutøvelse
 - Individuell plan
 - E-helse
 - Dokumentasjon og IKT
 - Velferdsteknologi
 - Saksbehandling
- **Kommunikasjon og veiledning**
 - Relasjonskompetanse
 - Kommunikasjons- og veiledningskompetanse
 - Grunnleggende pedagogiske prinsipper
 - Rammer for veiledning og undervisning
 - Metoder i veiledning og undervisning
- **Pårørende og verge**
 - Pårørendes historie
 - Samarbeid med pårørende
 - Den doble aldringen
 - Samarbeid med pårørendes organisasjoner
 - Pårørendes dobbeltrolle som pårørende og verge
 - Vergeordningen, forventninger, samarbeid og rutiner
- **Opplæring til eldre med utviklingshemning**
 - Empowerment
 - Egenforståelse av det å bli eldre
 - Behov for endret tilbud, nye forutsetninger og valg
 - Venner, kollegaer og naboer som eldes
 - Seniorkurs
 - Å bli pensjonist
 - Opplæring om helse og aktiviteter
 - Foreldre som blir eldre, syke og dør

14.0 Emne 6: Fordypningsarbeid / Eksamen

Emne 6 er eksamensperioden med fokus på miljøbehandling i praksis til eldre personer med utviklingshemning.

Eksamen består av å planlegge og gjennomføre et miljøtiltak i praksis som deretter beskrives og evalueres i et skriftlig individuelt arbeid.

14.1 Læringsutbytte etter fullført emne 6

Kunnskap
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om aldring og helse hos eldre med utviklingshemning, herunder helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid. • har kunnskap om hvordan sykdom og skader gir seg til kjenne hos eldre med utviklingshemning og hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen. • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos eldre med utviklingshemning. • har innsikt i verdier og lovverk for helse- og omsorgssektoren, samt i nasjonale anbefalinger og retningslinjer for arbeid med, og kvalitet på, helsetjenester til eldre med utviklingshemning. • har kunnskap om utviklingsarbeid som skal bidra til å redusere bruk av tvang og makt for personer med utviklingshemning. • kan oppdatere sin kunnskap i fagområdet utviklingshemning og aldring for å gjennomføre målrettet miljøarbeid og utøve personsentrert omsorg. • har forståelse for den historiske utviklingen av tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning og betydningen for dagens organisering av tjenestetilbudet, ansvarsområder og aktører. • forstår at et velfungerende tjenestetilbud bidrar til verdiskapning i samfunnet.
Ferdigheter
<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om aldring, og om sykdom, skade og funksjonsnedsettelse hos eldre for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kunnskap om psykologiske og sosiale behov for eldre med utviklingshemning for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kunnskap om tillitsskapende og forebyggende tiltak for å løse praktiske problemstillinger. • kan anvende kartleggingsverktøy og kommunikasjonsteknikker i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, frivillige, kolleger og andre yrkesgrupper. • kan anvende metoder innen målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg i samarbeid med personer med utviklingshemning, pårørende, kolleger og andre yrkesgrupper. • kan finne informasjon som er relevant for tiltak knyttet til faglige og etiske problemstillinger hos eldre med utviklingshemning. • kan kartlegge situasjoner i møte med eldre med utviklingshemning, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak.

Generell kompetanse

Studenten

- har forståelse for de faglige og yrkesetiske retningslinjer som regulerer tjenestetilbud innen fagområdene utviklingshemning og aldring.
- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at brukermedvirkning, personens integritet og faglig forsvarlighet er ivaretatt i tjenester til eldre med utviklingshemning.
- kan utføre målrettet miljøarbeid og personsentrert omsorg ved å planlegge, utforme, iverksette og evaluere etter de individuelle behov hos eldre med utviklingshemning.
- kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning.
- kan bygge relasjoner med brukere og pårørende basert på likeverdighet og respekt for å fremme en opplevelse av trygghet og tillitt til tjenestetilbudet.
- kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenester til eldre med utviklingshemning.
- kan utvikle tjenestetilbudet til eldre med utviklingshemning gjennom kunnskapsdeling, faglig veiledning, faglig og etisk refleksjon på arbeidsplassen.

15.0 Praksis - læringsutbytte

Praksis fordeler seg jevnt gjennom hele studieløpet, jamfør tabell om studiets organisering på side 16. Læringsutbyttene er beskrevet som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Praksis gjennomføres normalt på egen arbeidsplass.

1. Praksis Emne 3

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap om og kjenner igjen tegn på aldring og aldersrelaterte sykdommer.

Ferdighet:

- Studenten kan bruke verktøy for å kartlegge tidlig tegn på aldring.

Generell kompetanse:

- Studenten kjenner sin rolle og har fått erfaring i å samarbeid med andre faggrupper.

2. Praksis Emne 4

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap og identifiserer situasjoner som kan utløse bruk av tvang og makt.

Ferdighet:

- Studenten iverksetter tillitsskapende tiltak for å ivareta autonomi og forebygge tvang og makt.

Generell kompetanse:

- Studenten er bevisst sitt ansvar for og rolle i tillitsskapende arbeid og bidrar til refleksjon rundt bruk av tvang.

3. Praksis Emne 5

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper.

Ferdighet:

- Studenten kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere, pårørende, frivillige og kollegaer.

Generell kompetanse:

- Studenten kan utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon.

4. Praksis Emne 6

Kunnskap:

- Studenten har kunnskap om og identifiserer ressurser, behov, symptomer og atferd som skal ligge til grunn for miljøbehandlingstiltak.

Ferdighet:

- Studenten kan planlegge, gjennomføre og evaluere miljøbehandlingstiltak på bakgrunn av individuelle ressurser og behov hos eldre personen med utviklingshemning.

Generell kompetanse:

- Studenten ser betydningen av miljøbehandling og er bevisst sin egen rolle i dette arbeidet.